

Обществени нагласи към правната помощ

Изследването е проведено по поръчка на Български институт за правни инициативи (БИПИ). Реализирано е от социологическа агенция „Глобал Метрикс“ и е част от проекта „Медиация и правна помощ“, който БИПИ осъществява с помощта на посолството на Кралство Нидерландия в България.

Характеристики на изследването

Метод на регистрация на данни: Стандартизирано персонално интервю тип face-to-face с регистрация на данни чрез таблети (ТАPI – Tablet-assisted personal interviewing)

Обем на извадката: 1016 интервюта с пълнолетни граждани на България.

Метод на формиране на извадката: Двустепенна гнездова квотна извадка, формирана по признаците възраст, пол, образование и тип на населеното място.

Теренна дейност: 13 - 31 май 2024 г.

Представителност: Представително проучване сред пълнолетното население на страната по признаци:

- пол
- възраст
- образование
- тип населено място

Запознатост с възможностите за използване на правна помощ

Правната помощ остава слабо позната в България. Едва 12 процента от запитаните посочват, че познават възможността гражданите да ползват правна помощ, заплатена от държавата. Близко половината от запитаните не са запознати, а около две пети от пълнолетните граждани посочват, че имат само най-обща представа, че такава възможност съществува, но не знаят подробности.

Интересно е да се отбележи, че групите, които потенциално имат най-голяма нужда и биха могли да попаднат в категорията лица, които отговарят на критериите за получаване на правна помощ – в най-малка степен познават тази възможност. С над 10 процентни пункта над средното ниво на незапознатост са предимно групи с по-ниско образование и по-нисък социален статус. В тази категория попадат хората с доходи под 800 лева на човек от домакинството (дял на незапознатите 60%), безработните и пенсионерите (дял на незапознатите 61%), хората с основно разходите си или не могат да си позволят стоки от първа необходимост (62% и 58%) и младежите по-висока от средната запознатост с възможностите за получаване на правна помощ от държавата (28%).

Националното бюро за правна помощ е познато на около една трета от пълнолетните българи. Около една четвърт обаче, само са чували за него, но не познават неговите функции, а около 7% са по-добре запознати. Няма съществени разлики в нивото на запознатост между различните социално-демографски групи. Отново сред най-добре запознатите се открояват ромите (около 28% добре запознати и други 22% запознати най-общо).

Интерес към използването на правна помощ

Обществените нагласи към ползването на правна помощ са положителни – 58% биха използвали такава, ако отговарят на критериите. Това показва, че като цяло преобладаващата част от населението няма резерви към предоставянето на финансирани от държавата правни услуги. Едва 22% не биха ползвали правна помощ, тъй като предпочитат да използват услугите на адвокат, който познават. Това са предимно представителите на по-високо доходните групи и лицата с високо образование – т.е. все групи, които в по-малка степен биха отговаряли на критериите за ползватели на финансирана от държавата правна помощ. Сред най-ниско

статусните групи е по-висок от средното делът на лицата, които не могат да преценят дали биха използвали правна помощ.

		В случай, че отговаряте на критериите за получаване на правна помощ, бихте ли се възползвали?		
		Да	Не, предпочитам да ползвам услугите на адвокат, който познавам	Не мога да преценя
		Row %	Row %	Row %
Мислейки за личния си стандарт на живот (напр. стоките и услугите, които можете да си позволите), кое от тези твърдения е най-близко до личното Ви положение?	Не можете да си позволите много стоки от първа необходимост	55,6%	5,6%	38,9%
	Изпитвате затруднения да покриете разходите за някои основни нужди в ежедневието	63,0%	12,3%	24,7%
	За сега, все още можете да си позволите повечето стоки от първа необходимост	55,6%	25,5%	19,0%
	Съвсем спокойно си позволяваме стоките от първа необходимост	61,2%	28,2%	10,6%
ОБЩО		58,1%	21,9%	20,0%

Едновременно с въпросите за правната помощ като цяло и информираността на гражданите за Националното бюро за правна помощ, бяха зададени и въпроси свързани по-общо със споровете и конфликтите между хората и начините, по които те се опитват да ги решат.

Степен на разпространение на спорове и конфликти в ежедневието на българите

Малка част от пълнолетните българи съобщават за спорове или конфликти с други субекти. Това са основно жителите на столицата, хората работещи в частен сектор, хората на средна възраст.

Мъжете по-често от жените споделят, че имат в своето ежедневие спорове и конфликтни ситуации с публични организации и бизнеси. По-висока от средното е честотата на конфликтите както сред най-високодоходните групи, така и сред най-нискодоходните. Ромите се характеризират с 3.5 пъти по-висока от средното концентрация на отговори за по-висока честота на конфликти и спорове с публични и бизнес организации.

Фактори, които биха помогнали при решаването на спорове и конфликти

Най-голям дял от запитаните посочват, че в ситуация на конфликт или спор, водещо за тях е да имат знания за правната уредба. В тази категория по-често попадат хората с високо образование, жителите на столицата, хората на средна възраст. Интересно е, че ромите по-често от останалите групи посочват, че е важно да имат пари и някой да им помогне да говорят с другата страна или да влезе в ролята на медиатор. Това показва, че правната помощ би могла да има съществена роля за уреждане на отношенията между гражданите и институции и граждани и бизнес като осигурява както правно знание информация, така и процедура по медиация, от която отделните целеви групи имат най-голяма нужда.

Готовност за заплащане на медиатор за решаване на конкретен спор

Малко над половината от запитаните посочват, че биха платили за медиатор, но техният разход трябва да е под 10% от обезщетението, което ще получат (на това мнение са 36% от запитаните) или между 10 и 30% от обезщетението (в тази група попадат 20% от интервюираните). Над 30 процента от обезщетението биха платили едва 6% от българите. Трябва да имаме предвид също така, че около 30% не биха платили нищо.

По-висок разход за медиатор биха отделили предимно хората с по-високи от средното доходи и лицата с оптимистични очаквания за своето икономическо положение. Обратно, биха се въздържали или биха платили малка сума пари хората с ниски доходи.

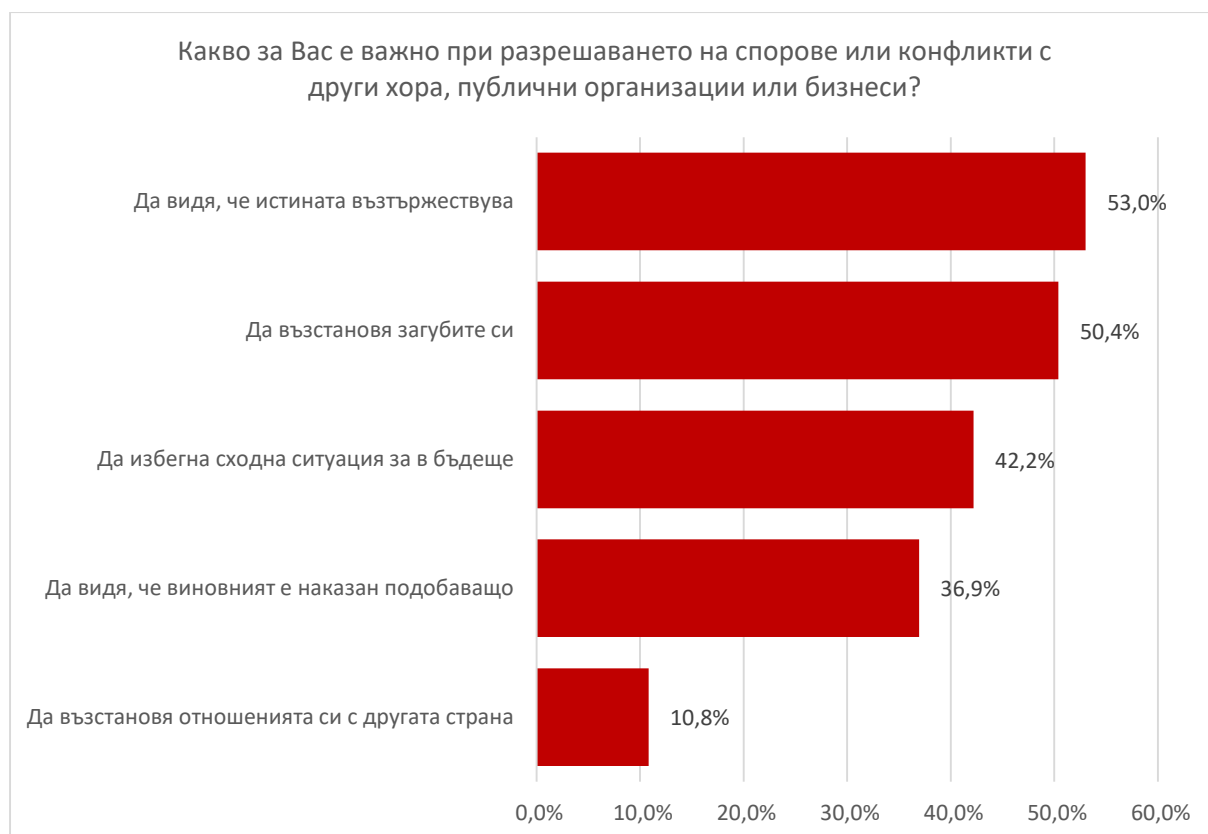

		Представете си, че имате спор, в който сте оцетени с парична сума от 2000 лв. Каква сума бихте били готови да заплатите на медиатор, за да Ви помогне да стигнете до решение на спора, при което Виe получавате обратно 1000 лева?				
		Не бих платил нищо	Бих платил до 100 лева	Бих платил между 100-300 лева	Бих платил над 300 лева	Не желая да отговоря
		Row %	Row %	Row %	Row %	Row %
Мислейки за личния си стандарт на живот (напр. стоките и услугите, които можете да си позволите), кое от тези твърдения е най-близко до личното Ви положение?	Не можете да си позволите много стоки от първа необходимост	<u>57,9%</u>	31,6%			10,5%
	Изпитвате затруднения да покриете разходите за някои основни нужди в ежедневието	<u>39,5%</u>	27,2%	16,0%	3,7%	13,6%
	За сега, все още можете да си позволите повечето стоки от първа необходимост	26,0%	<u>45,5%</u>	19,5%	6,5%	2,6%
	Съвсем спокойно си позволяваме стоките от първа необходимост	21,2%	32,9%	<u>29,4%</u>	<u>7,1%</u>	9,4%
ОБЩО		29,6%	36,0%	20,1%	6,1%	8,2%

Обществени очаквания към ефектите от разрешаването на спорове

Дефицита на справедливост в обществото ни е сред основните причини преобладаващата част от запитаните да посочват че за тях основното при разрешаването на спорове е истината да възтържествува (53%). За около половината от запитаните е важно да възстановят загубите си а двама от всеки петима биха искали по този начин да избегнат сходна ситуация за в бъдеще

Има известни разлики в отговорите на отделните социално-демографски групи. За хората, които очакват влошаване на доходите е важно да възстановят загубите си в по-голяма степен от останалите групи. За хората със средно и по-ниско образование е важно в по-голяма степен виновният да бъде наказан, докато за висшистите е по-важно да избегнат за в бъдеще сходна ситуация. Висшистите и хората със средно образование в по-голяма степен посочват, че биха искали истината да възтържествува.

Изследването ясно показва, че има зависимост между социален, икономически статус и мотивацията, която определя начина за решаване на спор/конфликт, респ. причините за това. Колкото по-добре икономически е дадено лице, толкова повече то се отдалечава от желанието за отмъщение, а иска да разреши конфликта с цел да се избегнат в бъдеще подобни ситуации. Положителна тенденция е отношението към процедурата по медиация и припознаването ѝ като един от възможните начини за справяне с конфликта. Търсенето на справедливост и възтържествуване на истината, също преобладава при тази група.

От въпросите изследващи информираността за правна помощ предоставяна от държавата ясно прозира необходимостта от кампания за популяризиране на правната помощ и на Националното бюро за правна помощ като институцията, която цялостно отговаря за организацията, предоставянето, отчитането и качеството на правната помощ в България.